

Miksi en ole primitivisti

Jason McQuinn

Sisältö

Primitivismin eri suuntaukset	5
Fredy Perlman ja Fifth Estate	6
John Zerzan	7
Earth First! ja syväekologia	8
Mikä primitivismeistä?	10
Primitivismi ideologiana	11
Ei eteen eikä taakse, vaan minne ikinä halutaan mennä	12
Sivilisaation, edistyksen ja teknologian kritiikit	13

Keräilijämetsästäjäyhteisöjen elämäntavat ovat viime vuosina nousseet monien anarkistien keskeisiksi tutkimuskohteiksi. Ensinnäkin, ja ilmeisimmin, jos haluamme tarkastella olemassaoleita anarkistisia yhteiskuntia, tuntuu lajimme esihistoria olevan anarkian, yhteisöllisyyden, itsemääräämisoikeuden ja vapauden kultaista aikaa. Valtion eri muodot, sosiaalisen yhteisömuutoksen rajoittaminen ja kuolleen työn (pääoman) kasaaminen ovat olleet itsestään selviä sivistettyjen yhteiskuntien organisointiin liittyviä periaatteita historian aamuhämäristä lähtien. Mutta kaikesta olemassaolevasta todistusaineistosta voimme päätellä niiden puuttuneen kokonaan ihmislajin suuresta esihistoriasta. Sivilisaatio on kehittynyt sitä mukaa kun sivistystä edeltävien anarkististen yhteisöjen (ja niiden tähän päivään asti selvinneiden jäänteiden) yksilöllinen ja yhteisöllinen itsemääräämisoikeus on tasaisesti murentunut.

Lisäksi viimeisen muutaman vuosikymmenen aikana on antropologian ja arkeologian saralla tapahtunut selkeä ja (päättelmissään) varsin radikaali, sekä nykyisten että esihistoriallisten keräilijämetsästäjien ja puutarhaviljelijöiden sivistymättömien elämäntapojen uudelleenarviointi. Kuten monet anarkistikirjoittajat (etenkin John Zerzan, David Watson [eli George Bradford, jne.] ja Bob Black) ovat tuoneet esiin, tämä uudelleenarviointi on auttanut ymmärtämään ja arvostamaan paremmin näiden yhteisöjen eräitä keskeisiä elämäntapoja: painotusta henkilökohtaiseen ja yhteisölliseen itsemääräämisoikeuteen (jonka myötä on kielletty mahtimiesten tai päälliköiden yksisuuntainen valta), tappavan sodankäynnin suhteellista vähäisyyttä, työkalutekniikoiden hienostuneisuutta, työnvastaisia periaatteita (kieltäytyminen tarpeettoman ylijäämän keräämisestä, kieltäytyminen asettumasta paikalleen pysyviin asumuksiin), ja painotusta yhteisölliseen jakamiseen, aistillisuuteen, ilonpitoon ja leikkiin.

Ekologisten kritiikkien synty ja luonnon uudelleenarviointi 1900-luvun viimeisinä vuosikymmeninä ovat ajaneet monet etsimään historiasta esimerkkejä ekologisesti kestävästä yhteiskunnasta – yhteiskunnista jotka eivät riistäneet eräimaita, massateurastaneet villieläimiä ja hyväksikäyttäneet kaikkia näköpiirissä olleita luonnonvaroja. Ei ole mitenkään yllättävää, että mikä tahansa vilpitiön ekologisten yhteisöjen ja kulttuurien etsintä johtaa lähinnä niihin keräilijämetsästäjäyhteisöihin, mitkä eivät koskaan (lukuunottamatta tilanteita missä tunkeutuvat sivilisaatiot tuottivat niille paineita) kehittäneet pakottavaa tarvetta ruoan tai tavaroiden ylijäämän keräämiselle, saati jättäneet huomiotta tai riistäneet eläinsukulaisiaan tai ympäröivää luontoa. Heidän pitkäikäinen vakautensa ja luonnolliseen ympäristöönsä sopeutuneisuutensa tekevät keräilijämetsästäjäyhteisöistä kestävästä yhteisön ja kestävästä talouden malliesimerkkejä.

Sen lisäksi muutaman viimeisen vuosisadan vallankumouksellisten sosiaalisten liikkeiden toistuvat epäonnistumiset, sekä pääoman ja teknologian jatkuva marssi maailman uudelleenjärjestämiseksi ovat yhdessä herättäneet ennennäkemättömiä kysymyksiä siitä näennäisen edistyksen ideologiaa kohtaan, johon moderni sivilisaatio (kuten myös suurin osa vastustusliikkeistä) nojaa. Edistys, joka on luvannut meille henkilökohtaisesti ja koko ihmiskunnalle, että elämänlaatumme paranee jatkuvasti (jos vain pysymme uskossa ja jatkamme kapitalistisen teknologisen kehityksen tukemista) on osoittautunut yhä enenevässä määrin ontoksi. On tullut aina vain vaikeammaksi pitää yllä valhetta siitä että elämä on nykyään laadullisesti parempaa kuin minään aikaisempaan ajanjaksoon. Jopa ne jotka haluavat kaikista eniten huijata itseään (kapitalististen etuoikeuksien, rikkauksien ja vallan marginaalissa olijat) joutuvat kohtaamaan kasvavia epäilyksiä omasta järkevyydestään ja eettisistä arvoistaan, puhumattakaan mielenterveydestään, tässä ilmastoinen lämpenemisen, massasukupuuttojen, epideemisten öljy- ja kemikaalivuotojen, saasteiden, massiivisten sademetsähakkuiden, yleisen kolmannen maailman ravinnonpuutteen ja jatkuvan nälän maailmassa. Kaikki tämä aikana, jota kuvaa kasvava kahtiajako kansainvälisen su-

perrikkaiden eliitin ja voimattomien, maattomien ja köyhien suunnattomien massojen välillä. Tämän lisäksi on tullut kasvavassa määrin kyseenalaiseksi ovatko sähkölämmityksen, klooratun veden, hiilivetypohjaisen liikenteen ja sähköisen viihteen moninaiset nautinnot sen arvoisia, että niiden takia kannattaa ylläpitää tätä teollista orjuutta, ohjelmoitua nautintoa ja ilmeistä alentamistamme tutkimuskohteiksi tieteellistä koetta varten, jossa koitetaan mitata se hetki jolloin olemme lopulta menettäneet viimeisetkin rippeet ihmisyydestämme.

Nykyisten primitivististen teorioiden (ja etenkin anarkoprimitivismin) kehittyminen näistä lähtökohdista saattaa siksi näyttää helpolta, loogiselta ja väistämättömältä askeleelta, vaikkakin silloin helposti ylenkatsoisi muita vaihtoehtoja joilla on yhtäläinen perusta vastarintakulttuurissa. Primitivismi, monikasvoisena ja alati kasvavana vastauksena ihmisyyttä uhkaaviin kriiseihin, ansaitsee vähintäänkin vakavaa arviointia. Se on selvästikin yksi niistä monista tulkinnoista, mitkä yrittävät saada jotain tolkkua nykyisestä ahdingostamme voidakseen ehdottaa ratkaisua siihen. Tähän mennessä nähdyissä primitivistisissä näkökannoissa on kuitenkin paljon ongelmia. Niin ikään on mahdollisesti vakavia ongelmia primitivismissä itsessään teorian ja käytännön käsitteenä. Jotta voisimme tunnistaa ja kehittää muutamia primitivismin ilmeisimpiä ongelmia ja ehdottaa ratkaisuja niihin, saattaisi tässä vaiheessa olla järkevää vilkaista primitivismin alkulähteitä.

Primitivismin eri suuntaukset

On olemassa useita eri suuntauksia jotka tuntuvat enemmän tai vähemmän sekoittuvan yhteen, muodostaen nykyisen primitivistisen teorian ja käytännön sekoituksen. Mutta kaksi tai kolme näistä suuntauksista näyttää olevan kaikista vaikutusvaltaisimpia ja tärkeimpiä: (1) suuntaus joka on saanut alkunsa Detroitin anarkomarxistisesta Black & Red -kollektiivista ja Fifth Estateen kirjoittaneista anarkisteista, joihin kuului jonkin aikaa (2) John Zerzan, vaikkakin hän ja FE lähtivät lopulta eri suuntiin ajaututtuaan riitoihin maatalouden, kulttuurin ja kesyttämisen asemasta ja tulkinnoista. Kolmantena (3) ovat jotkut Earth First! -skenestä tulleet, usein syväekologeilta vaikutteita saaneet ”takaisin Pleistoseenikaudelle”-aktivistit (Pleistoseenikausi, joka päättyi viimeisen jääkauden loppumiseen reilut 10 000 vuotta sitten, on se geologinen ajanjakso milloin ihmislaji muodostui).

Fredy Perlman ja Fifth Estate

Vaikkakin viitteitä radikaalista primitivismistä on nähty aiemminkin modernissa anarkistiliikkeessä, ja jopa ennen sitä, on nykypäivän primitivismi suurimmassa kiitollisuudenvelassa Fredy Perlmanille ja hänen töitään 60-luvulta alkaen julkaisseelle Detroitin Black & Red -kollektiiville. Kaikista vaikutuksellisinta on ollut hänen urauurtava näkemyksensä sivilisaation alkuperästä ja kehityksestä. ”Against His-Story, Against Leviathan” julkaistiin 1983. Siinä Perlman ehdottaa sivilisaation saaneen alkunsa suhteellisen karuista elinolosuhteista (yhdessä paikassa tiettyyn aikaan), minkä heimoeliitti koki vaativan julkisten kastelujärjestelmien rakentamista. Tällaisen järjestelmän menestyksekkäs rakentaminen vaati monien ihmisten toimintaa sosiaalisen koneen tapaan heimoeliitin alaisuudessa. Syntyneestä sosiaalisesta koneesta tuli ensimmäinen Leviathan, ensimmäinen sivilisaatio, mikä kasvoi ja lisääntyi sotien, orjuuden ja aina vain suuremman sosiaalisen koneiston luomisen avulla. Nykypäivänä elämme maailmassa missä alkuperäisen sivilisaation jälkikasvu on onnistuneesti ottanut haltuunsa koko maailman ja valloittanut lähes kaikki ihmisyhteisöt. Perlman huomauttaa kuitenkin, että vaikkakin lähes kaikki ihmisyyden on nykyään sivilisaatioiden, Leviathanien, loukussa, on vastarintaa silti olemassa. Ja itse asiassa sivilisaation kehittyminen on alusta lähtien aina kohdannut vastarintaa jokaisen vapaan ja sivistymättömän ihmisyhteisön taholta. Historia on tarina varhaisista sivilisaatioista tuhoamassa tai sulauttamassa itseensä ympärillään eläviä, suhteellisesti vapaampia yhteisöjä. Tarinan jatkuessa se muuttuu sivilisaatioiden keskinäiseksi kamppailuksi, sivilisaatioiden tuhotessa, sulauttaessa ja alistaessa toisia sivilisaatioita, aina nykypäivään asti. Silti vastarinta on edelleen mahdollista, ja voimme kaikki jäljittää sukujuuremme ihmisiin jotka joskus olivat valtiottomia, rahattomia ja jollain syvällisellä tavalla vapaampia kuin me.

Monet muut Fifth Estaten tekoon osallistuneet tarttuivat Fredy Perlmanin näkemykseen ja kehittivät sitä eteenpäin, etenkin David Watson, joka on kirjoittanut monilla nimimerkeillä, mukaanlukien George Bradford. Fifth Estate oli 60-luvulla underground-lehti, mistä se kehittyi valankumoukselliseksi anarkistilehdeksi 70-luvun puolivälissä, ja siitä anarkoprimitivistiseksi projektiksi myöhemmin 80-luvulla. Vaikkakin Fifth Estate on viime aikoina perääntynyt joistain aikaisemmista radikaaleimmista kannoistaan, on se yhä edelleen yksi merkittävistä tekijöistä nykyisessä primitivistiliikkeessä.

Ja vaikkakin Watsonin työ pohjautuu selkeästi Perlmaniin, on hän myös lisännyt siihen omia kiinnostuksen kohteitaan, kuten Lewis Mumfordin teknologian ja ”megakoneen” kritiikin jatkokehittelyyn, primitiivisen henkisyuden ja shamanismin puolustuksen, sekä kutsun uuden, aidon sosiaaliekologian kehittämiseksi (mikä välttäisi Murray Bookchinin naturalismin, rationalismin ja materiaalisesti yltäkylläisen teknourbanismin virheet). Watsonin töitä voidaan nyt arvioida uudessa kokoelmassa nimeltään ”Against the Megamachine” (1998), mikä käsittää hänen merkittävimmät tekstinsä Fifth Estatessa 80-luvulla. Watson on myös kirjoittanut kaksi aikaisempaa kirjaa: ”How Deep is Deep Ecology” (1989, kirjoitettu nimimerkillä George Bradford) ja ”Beyond Bookchin: A Preface to Any Future Social Ecology” (1996).

John Zerzan

John Zerzan on todennäköisesti tunnetuin primitivismin lipunkantaja Pohjois-Amerikassa. Hän alkoi kyseenalaistamaan sosiaalisen vieraantumisen alkuperää Fifth Estatessa pitkin 80-lukua julkaistussa artikkelisarjassa. Nämä artikkelit päättyivät lopulta hänen kokoelmaansa *Elements of Refusal* (1988, toinen painos 1999). Ne pitivät sisällään äärimmilleen viedyn kritiikin ihmiskulttuurin keskeisimpiä piirteitä kohtaan – aikaa, kieltä, numeroa ja taidetta – sekä vaikuttavan maatalouden kritiikin, tuon ihmisyhteisöjen käännekohtan, jota Zerzan kutsuu ”sivilisaation perustaksi.” Vaikka nämä ”alkuperäartikkelit” julkaistiin Fifth Estatessa, niitä ei aina otettu ilolla vastaan. Itse asiassa jokaisessa FE:n numerossa, missä niitä ilmestyi, oli yleensä Zerzanin johtopäätöksiä selvästi torjuvia jälkikommentteja. Lopulta Fifth Estate väsyi julkaisemaan näitä alkuperäartikkeleita, ja kun Zerzan huomasi FE:n ilmiselvän vastenmielisyyden hänen tutkimuksiaan kohtaan käyvän aina vain suuremmaksi, kääntyi hän toisten julkaisukanavien puoleen, kuten muun muassa *Anarchy: A Journal of Desire Armed*, *Demolition Derby* ja Englannin *Green Anarchist*. Toinen artikkelikokoelma ”*Future Primitive and Other Essays*” ilmestyi 1994, ja sen lisäksi hän on toimittanut kaksi tärkeää primitivististä kokoelmaa: *Questioning Technology* (1988, toinen painos 1991) ja *Against Civilization* (1999).

John Zerzanin pahamaineisuus saattaa olla perua hänen alkuperäkritiikkiensä kaunistelemattomista ja asiallisista johtopäätöksistä. Näissä artikkeleissaan, kuten myöhemmissä kirjoituksissaan, hän torjuu viime kädessä kaiken symbolisen kulttuurin vieraantumisenä ja alentumisena sivistystä, kesyttämistä ja työnjakoa edeltäneestä primitiivisestä ihmisluonnon tilasta. Hän on myös tullut joissain piireissä tunnetuksi ylistettyään Unabomberia, jolle hän omisti *Elements of Refusal*in toisen painoksen, näyttäen samalla epäilijöilleen olevansa tosissaan kritiikkiensä suhteen ja halussaan kehittää perustavanlaatuisesti kriittinen ja kompromissiton käytäntö.

Earth First! ja syväekologia

Earth First!in suoran toiminnan ”Maaemoa puolustaen” -ympäristöstä kehittyneellä primitivismiin suuntauksella on muiden ohella paljon yhteistä Arne Naessin, Bill Devallin ja George Sessionsin syväekologian kanssa. Tässä suuntauksessa suoran toiminnan Earth First! -yhteisö (pitkälti jenkkien länsiosasta tuleva ja anarkistinen) näyttää löytäneen itselleen syväekologiasta filosofisen perustan, ellei jopa yhtenäisen teorian.

Earth First! on pääosin, joskaan ei kokonaan, muodollinen organisaatio. Sen juuret ovat Edward Abbeyn intiaanivaikutteisessa ekoanarkismissa, sekä David Foremanin ja kumppaneiden radikaalissa intiaaniympäristöliikkeessä. Itse asiassa alkuperäisen Earth First!:in lähestymistapa oli usein avoimen maahanmuuttokielteinen, Pohjois-Amerikan-erämaat-vain-yhdysvaltalaisille- ja kanadalaisille, voidakseen pelastaa sen erämaan mitä pelastettavissa on kasvavalta ihmishäviykseltä, massayhteiskunnan tarvitsemien kaivoksien, tienrakennusprojektien, avohakkuiden, maatalouden ympäristöongelmien, laiduntamisen ja turismin tieltä – tuntematta koskaan pakottavaa tarvetta minkäänlaisen kriittisen yhteiskunnallisen teorian kehittämiseen. Kun Earth First! laajentui Yhdysvaltain lounaisosien ulkopuolelle, ja siitä tuli laajalle levinneen suoran toiminnan liikkeen keskipiste, niin kävi kuitenkin selväksi että suurin osa tiesulkuihin, marsseihin, banderollien levittämisiin ja lukkiutumisiin osallistuneista oli saanut huomattavasti vaikutteita 60- ja 70-lukujen yhteiskuntaliikkeistä (kansalaisoikeudet, sodan ja ydinaseiden vastustus, sekä feministi- ja anarkistiliikkeet jne.), joilla ei selvästikään ollut mitään tekemistä alkuperäisasukkaiden asian kanssa. Ristiriita riviaktivistien ja Earth First! -lehteä hallinneen epämuodollisen johtajiston välillä johti Foremanin eroamiseen, minkä jälkeen hän perusti Wild Earth -lehden, painottuen enemmän hänen kannattamaansa suojelubiologiaan. Uusi Earth First! -johtajisto (ja uudet toimituskollektiivit Foremanin lähdön jälkeen) heijasti koko Earth First! -ympäristön aktivistien moninaisuutta – kirjava sekoitus liberaaleja/reformistisia ympäristönsuojelijoita, ekovsemmistolaisia (jopa IWW:ssä toimivia ekosyndikalisteja), joitain vihreitä, sekalainen seurakunta ekoanarkisteja, sekä monia syväekologeja. Mutta tästä moninaisuudesta huolimatta on selvää, että juuri syväekologialla saattaa olla kaikista suurin vaikutus EF!-piireissä kaiken kaikkiaan, mukaanlukien itseään primitivistinä pitävät. Tämä tuntuu pääosin johtuvan siitä että Earth First! on pääosin suoran toiminnan liike ei-ihmisistä koostuvan luonnon puolustamiseksi, eikä selvästikään yhteiskunnallisesti suuntautunut liike, huolimatta monien sen toimijoiden sitoutumisesta myös radikaaliin yhteiskunnalliseen toimintaan. Syväekologia tarjoaa teoreettisen oikeutukset EF!-piireissä yleiselle ”luonto ensin, yhteiskunta myöhemmin (jos ollenkaan)” -ajattelulle. Se korvaa varta vasten tehdyllä biosentrisellä tai ekosentrisellä näkemyksellä (”luonnonmaailman yhteinen näkökulma”, kuten Lone Wolf Circles sen toteaa) useimpien muiden filosofioiden ihmiskeskeisinä pidetyt näkökulmat, jotka asettavat etusijalle ihmisen arvot ja päämäärät. Se tarjoaa myös luonnon spirituaalisuuteen sulautuvan luontofilosofian, jotka yhdessä ovat oikeuttamassa monien sellaisten aktivistien eko-primitivististä näkökulmaa, jotka toivovat näkevänsä ihmisten lukumäärän vähenevän valtavasti ja teollisen teknologian kutistuvan tai häviävän, jotta modernin teollisen yhteiskunnan luonnonmaailmaan kohdistamaa kasvavaa tuhoa voitaisiin vähentää

tai lopettaa kokonaan. Vaikkakin norjalaiselle filosofille Arne Naessille (joka ei ole primitivisti) annetaan usein kunnia syväekologian keksimisestä, Pohjois-Amerikassa sen teki tunnetuksi Bill Devallin ja George Sessionsin kirja ”Deep Ecology” (1986). Arne Naessin kirja ”Ecology, Community and Lifestyle: Outline of an Ecosophy” ilmestyi 1990, George Sessionsin kirjoittaessa kirjan ”Deep Ecology for the Twenty-First Century” vuonna 1994.

Mikä primitivismeistä?

Kuten tästä lyhyestä yleiskatsauksesta (mikä välttämättä jättää huomiotta monia yksityiskoh-
tia ja muita tärkeitä vaikuttajia ja vaikutteita) käy ilmiselväksi, primitivistipiireissä esiintyvät
suuntaukset eivät ole vain moninaisia, vaan myös usein perustavanlaatuisesti ristiriitaisia keske-
näin. Primitivistiksi itsensä mieltäminen voi tarkoittaa hyvin eri asioita niille jotka ovat saaneet
vaikutteensa Fredy Perlmanilta tai David Watsonilta, John Zerzanilta tai Arne Naessilta. Fredy
Perlman juhlistaa runollisesti primitiivisten yhteisöjen laulua ja tanssia, sekä heidän syvällistä
läheisyyttään luonnon ja muiden eläinlajien kanssa. David Watsonille primitivismi merkitsee
ennen kaikkea monien kestävien, esiteollisten (joskaan ei välttämättä maataloutta edeltävien)
elämäntapojen ylistystä, joissa tärkeintä on hänen uskoakseen niiden keskittyminen heimokult-
tuurien (etenkin heimoskontojen), sekä yksinkertaisten työkalujen ja tekniikoiden ympärille.
John Zerzanille primitivismi on ennen kaikkea asenne, mikä vaatii loppua kaikelle mahdolli-
selle symboliselle vieraantuneisuudelle ja kaikelle työnjaolle, jotta voisimme kokea maailman
uudelleen elämysten yhtenäisyytenä, ilman tarvetta uskonnolle, taiteelle tai muille symbolisille
hyvityksille. Ja niille jotka ovat ottaneet vaikutteensa syväekologiasta, primitivismi tarkoittaa
paluuta pienen ihmisväestön asuttamaan esiteolliseen maailmaan, missä ihmiset eivät vain elä
sopuoinnussa luonnon kanssa, vaan myös minimaalisella vaikutuksella kaikkiin muihin eläin-
ja kasvilajeihin (ja jopa bakteereihin).

Primitivismi ideologiana

Vaikkakin arvostan ja kunnioitan useimpien nykyisten primitivististen suuntausten yleisnäkemystä, on missä tahansa ensisijaisesti primitivistisen identiteetin (tai minkä tahansa muun positiivisesti kuvitellun identiteetin) ympärille laaditussa kriittisessä teoriassa ilmiselviä ongelmia. Kuten Bob Black on todennut:

”Kommunisti-anarkistiset metsästäjä-keräilijät (sillä jos ollaan tarkkoja, niin sitä he ovat), menevät ja nykyiset, ovat tärkeitä. Ei (välttämättä) heidän menestyksekkäistä sopeutumisistaan elinympäristöihinsä, sillä ne eivät ole yleistettävissä. Vaan koska he osoittavat kuinka elämä on joskus ollut, ja voi olla, radikaalisti erilaista. Tarkoitus ei ole luoda uudelleen sellaista elämäntapaa (vaikkakin saattaa olla tilanteita missä se on mielekästä), vaan tiedostaa se, että jos omaamme nähden niin täysin ristiriidassa oleva elämäntapa, jolla todellakin on miljoona vuotta menestystä ansioluettelossa, on mielekäs ja toteuttamiskelpoinen, niin ehkä silloin muutkin nykyiseen elämäntapaamme täydessä ristiriidassa olevat elämäntavat ovat toteuttamiskelpoisia ja mielekkäitä” (Bob Black, ”Technophilia, An Infantile Disorder,” julkaistu Green Anarchist -lehdessä ja netissä osoitteessa www.primitivism.com).

Jos olisi selvää että primitivismi merkitsisi aina tämäntyyppistä avointa, epäideologista näkökantaa, olisi primitivistinen identiteetti huomattavasti vähemmän ongelmallinen. Valitettavasti, useimmille primitivisteille idealisoitu mielikuva varhaisista yhteiskunnista tuntuu korvaavan välttämättömän itsekriittisyyden, vaikka he satunnaisesti vakuuttelevatkin päinvastaista. Kritiikki muuttuu nopeasti yhteiskunnan ja luonnon kriittisestä itseymmärryksestä valmiina omaksumuksi ihanteeksi, mitä vasten tätä maailmaa (ja yksilön omaa elämää) punnitaan. Tyypillisen ideologinen asenne. Tämä lähes vastustamaton alttius idealisoinnille on primitivismin suurin heikkous.

Tämä käy varsin selväksi kun yritetään määrittää täsmällistä merkitystä ’primitiiville’. Erittäin tärkeässä mielessä voidaan sanoa, ettei aikamme ole olemassa mitään ”primitiivisiä” yhteiskuntia, eikä edes yhtä, tunnistettavissa olevaa arkkityyppistä ”primitiivistä” yhteiskuntaa. Vaikkakin jopa suurin osa primitivisteistä tiedostaa tämän, sen tärkeyttä ei aina ole ymmärretty. Kaikki yhteiskunnat nykyään (ja historiallisesti) omaavat omat historiansa ja ovat nyky-yhteiskuntia kaikista tärkeimmällä tavalla: koska ne ovat olemassa samassa maailmassa – vaikkakin kaukana vallan ja vaurauden keskuksista – kuin kansallisvaltiot, ylikansalliset suuryhtiöt ja globaali kulutustavaroiden vaihtotalous. Ja jopa muinaiset yhteiskunnat, jotka olivat olemassa ennen maatalouden ja sivilisaation keksimistä, kehittivät mitä todennäköisimmin monia uskomattoman moninaisia ja omaperäisiä elämäntapoja elinkaariensa aikana. Mutta, joidenkin perusarveluiden lisäksi, emme yksinkertaisesti voi koskaan tietää mitä nämä elämäntavat olivat, saati sitä mitkä olivat kaikista aidoimmista primitiivisistä. Vaikka tämä ei tarkoita sitä ettemmekö voi oppia nykyaikaisten keräilijöiden ja metsästäjien – tai puutarhureiden, paimentolaisten ja omavaraisten maatalousyhteisöjen – elintavoista, se tarkoittaa että ei ole mitään järkeä valita yhtä elämäntapaa ideaalina kriitikkittömästi matkittavaksi, eikä rakentaa arkkityyppistä primitiivistä ihannetta pohjaten arveluihin siitä mitä on joskus saattanut olla.

Ei eteen eikä taakse, vaan minne ikinä halutaan mennä

Kuten kaikki primitivismin kriitikot aina jaksavat muistuttaa, emme yksinkertaisesti voi palata ajassa takaisin. Tämä ei kuitenkaan johdu siitä (kuten suurin osa kriitikoista uskoo) että yhteiskunnallinen ja tekninen ”edistys” olisi peruuttamatonta, tai että moderni sivilisaatio olisi välttämätön. On olemassa monia historiallisia esimerkkejä sekä vastarinnasta yhteiskunnallisia ja teknisiä uudistuksia kohtaan, että myös siirtymisistä paitsi yksinkertaisiin, myös (Edistykseen uskoviensa käsityksissä) alempiarvoisina tai takapajuisina pidettyihin elämäntapoihin. Mikä tärkeintä, emme voi palata takaisin siinä mielessä että mihin tahansa menemme yhteiskuntana, meidän täytyy lähteä siitä missä nyt olemme. Olemme kaikki jumissa historiallisessa yhteiskunnallisessa prosessissa mikä rajoittaa vaihtoehtojamme. Kuten marxilaiset tyypillisesti sanovat, nykyiset tuotannon ja yhteiskunnallisten suhteiden olosuhteet määrittävät hyvin pitkälti yhteiskunnallisen muutoksen mahdollisuudet. Vaikkakin anarkistit ovat kasvavassa määrin (ja aivan oikein) kriittisiä tällaisten toteamusten takana olevia tuotantoon liittyviä oletuksia kohtaan, on yleisemmin totta että olemassa olevilla yhteiskunnallisen elämän olosuhteilla (kaikissa niiden aineellisissa ja kulttuurisissa ulottuvuuksissa) on tietty jatkuvuus, mikä tekee mitkä tahansa ajatukset ”paluusta” aikaisemmin olemassa olleisiin (tai todennäköisemmin, kuviteltuihin) elämäntapoihin äärimmäisen ongelmallisiksi.

Mutta meidän ei tarvitse myöskään välttämättä mennä eteenpäin valtion ja pääoman meille valmistamaan tulevaisuuteen. Kuten historiasta voimme oppia, heidän edistyksensä ei ole koskaan ollut meidän edistystämme – jos puhutaan merkittävästä sosiaalisen vieraantumisen, kesytämisen tai edes riiston vähentymisestä. Sen sijaan me saattaisimme pärjätä paljon paremmin jos luopuisimme kaikkien historian filosofien normaalista aikajanasta voidaksemme vihdoinkin mennä omaan suuntaamme.

Vain ilman minkään yhdensuuntaisten historiatulkintojen muodostamia tarpeettomia, ja aina ideologisia rajoituksia, voimme vihdoinkin olla vapaita tulla miksi haluamme, sen sijasta mitä joku käsitys edistyksestä (tai paluusta) käskee meidän olla. Tämä ei tarkoita että voimme jättää huomiotta sen mitä olemme globaalina yhteiskuntana juuri nyt. Mutta se tarkoittaa että lopulta mikään ideologia ei voi pitää sisällään tai määritellä vallankumouksellista kiihoketta vääristelemättä sitä.

Sivilisaation, edistyksen ja teknologian kritiikit

Primitiivisiksi kutsuttujen yhteiskuntien tarkastelun sijaan on paljon tärkeämpää keskittyä tutkimaan kriittisesti yhteiskuntaa jossa nyt elämme, ja tapoja miten se järjestelmällisesti vieraannuttaa elävän toimintamme, ja torjuu halumme elää yhteisempää ja tyydyttävämpää elämää. Ja tämän täytyy aina olla ensisijaisesti negaatioon perustuva prosessi, pikemminkin sisältä kuin ulkoa tuleva oman elämän kritiikki. Vaikka ideologiset kritiikit sisältävätkin jonkinlaisen negaation, ne pysyvät aina pohjimmiltaan oman elämämme ulkopuolella, jonkin sortin positiivisen ihanteen ympärillä mihin meidän täytyy lopulta mukautua. Heidän (yliyksinkertaistettujen) yhteiskunnallisten kritiikkiensä voima saadaan aikaan sillä kustannuksella, että torjutaan se keskeinen rooli mikä omilla elämillämme ja näkökulmillamme täytyy olla missä tahansa aidossa yhteiskunnallisen vieraantumisen kritiikissä.

Primitivistipiirit ovat kehittäneet ja tehneet tunnetuksi sivilisaation, teknologian ja edistyksen kritiikit, ja se on niiden suurin vahvuus. En pidä itseäni primitivistinä koska näen siinä sen luontaisen ideologisen otteen mikä löytyy kaikista tiettyä elämäntapaa (olemassaollutta tai ei) idealisoivista teorioista. Mutta se ei tarkoita että olen yhtään vähemmän kriittinen sivilisaatiota, edistystä tai teknologiaa kohtaan. Sen sijaan näen nämä kritiikit välttämättöminä minkä tahansa nykypäivän yleisen yhteiskuntakritiikin kehittämiseksi ja radikalisoinnille.

Primitivismi ideologiana on jumittunut epäkaidehdittavaan katsontakantaan, jossa pohjimmiltaan vaaditaan monimutkaisen (vaikka sen yksityiskohdista kuinka kiisteltäisi) yhteiskuntamuodon rakentamista, joka ilmiselvästi vaatii suurten yhteiskunnallisten muutosten lisäksi myös teknisiä muutoksia ja väestön uudelleenasettumista, sekä suhteellisen pikaista viimeisen kymmenen tuhannen vuoden aikana tapahtuneen sivistyskehityksen hylkäämistä. On vähättelyä sanoa tämän asettavan suunnattomia riskejä selviytymisellemme yksilöinä, ja mahdollisesti jopa lajina (johtuen lähinnä mahdollisesta ydin-, kemiallisin tai biologisin asein käytävästä sodankäynnistä mikä voi päästä valloilleen). Silti primitivismi voi parhaimmillaankin tarjota vain epämääräisiä lupauksia kyseenalaisista lopputuloksista, jopa kaikista suotuisimmista olosuhteissa: lopulta tapahtuva maailmanlaajuinen kaikista voimakkaimpien yläluokkien lannistuminen ja antautuminen, ilman liian montaa merkittävää sisällissotaa missä osapuolet koittavat palauttaa romahdettavan vanhan järjestyksen kokonaan tai osittain. Siksi primitivismi, ainakin tässä muodossaan, tulee tuskin koskaan nauttimaan suurta suosiota muualla kuin suhteellisen pienen marginaalin keskuudessa, jopa selkeän sosiaalisen romahduksen kynnyksellä.

Mutta sivilisaation kritiikin ei tarvitse tarkoittaa kaiken viimeisen kymmenen tai kahdenkymmenen tuhannen vuoden aikana tapahtuneen historiallisen sosiaalisen kehityksen ideologista torjumista. Edistyksen kritiikki ei tarkoita sitä että meidän täytyy palata muinaisiin elämäntapoihin, tai alkaa rakentamaan jotain ennalta määritettyä, idealisoitua, sivilisaatiottomuuden tilaa. Teknologian kritiikki ei tarkoita ettemmekö voisi onnistuneesti ponnistella teknologisen tuotannon, kulutuksen ja hallinnan kaikkein tuhoisampien muotojen poistamiseksi ensin, jättäen samalla vähemmän intensiiviset, sosiaalisesti ja ekologisesti vähemmän tuhoisat teknologiat myöhemmälle muutokselle tai tuhoamiselle (yrittäen, totta kai, samaan aikaan minimoida niiden vieraan-

nuttavaa vaikutusta). Tämä kaikki tarkoittaa sitä, että saattaa olla paljon hyödyllisempää koittaa muodostaa vallankumouksellinen asenne, mikä ei anna itsensä niin helposti taantua ideologiaksi. Ja primitivismi, ilman kaikkia ideologisia taipumuksiaan, on parempi jollain muulla nimellä.

Miten tulisi kutsua sosiaalivallankumouksellista asennetta joka pitää sisällään sivilisaation, edistyksen ja teknologian kritiikit, kaikki sisällytettynä vieraantumisen, ideologian, moraalin ja uskonnon kritiikkeihin? En voi väittää että mikään kehitelmä voisi olla sellainen ettei sillä myös voisi olla suurta mahdollisuutta taantua ideologiaksi. Mutta epäilen, voisimmeko keksiä mitään huonompaa kuin ”primitivismi”.

Tulen todennäköisesti kutsumaan suurinta osaa yksinkertaisesti ”anarkisteiksi”, luottaen osittain siihen että ajan myötä tärkeimmät nykyään läheisesti primitivismiin liitetyt kritiikit tulevat kasvassa määrin sisällytyksi yleiseen anarkistikritiikkiin, niin anarkistisessa teoriassa kuin käytännössäkin. Vasemmistoanarkistit ja anarkoliberaalit eivät tule pitämään tästä prosessista. Mutta sivilisaation kritiikki on tullut jäädäkseen, yhdessä sen myötä tulevien teknologian ja edistyksen kritiikkien kanssa. Maailmanlaajuisen sosiaalisen kriisin jatkuva syveneminen, mikä on seurausta pääoman, teknologian ja valtion jatkuvasta kehityksestä, ei jätä kritiikin syventämiseen haluttomille anarkisteille mahdollisuutta jatkaa näiden kriisien vaikutusten huomiottajättämistä ikuisesti.

Olemme nyt uuden vuosisadan kynnyksellä. Monet voivat sanoa ettemme ole yhtään lähempänä anarkiaa kuin mitä olimme kaksi vuosisataa sitten Godwinin, Courderoyin tai Proudhonin aikaan. Monet saattavat sanoa että olemme kasvavassa määrin kauempana siitä. Vai olemmeko? Jos voimme muodostaa voimakkaamman kritiikin, joka on vastustuskykyisempi ideologian houkutuksille; ja jos voimme kehittää radikaalimman ja tinkimättömämmän, silti avoimen käytännön, niin ehkä meillä silti on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuudessa väistämättä koittavin vallankumouksiin.

Anarkistinen kirjasto
Anti-Copyright

Jason McQuinn
Miksi en ole primitivisti

Haettu 5.7.2012 osoitteesta: <http://takku.net/article.php/20061111011435663>
Julkaistu alunperin Anarchy: A Journal of Desire Armed -lehden numerossa 51.

fi.theanarchistlibrary.org